
Література:

1. Енциклопедія історії України : у 10 тт. / редкол. : В. А. Смолій (гол.) [та ін.] ; авт. : Абашина Н. С., ... Андрусишин Б. І. [та ін.]. – Т. 6. – Київ : Наук. думка, 2009.
2. Сучасна українська енциклопедія. – Київ, 2017.
3. Юридична енциклопедія : у 6-ти тт., т. 1-6 / ред. колегія : Ю. С. Шемшученко (гол. редкол.), ... В. П. Горбатенко (відп. секретар) ; авт. : ... Б. І. Андрусишин [та ін.]. – Київ : Укр. енциклопедія, 1998–2004.
4. Політична енциклопедія / НАН України, Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса / педрада : В. Литвин, В. Смолій, Ю. Левенець [та ін.] ; авт. : Б. Андрусишин [та ін.]. – Київ : Парламентське видання, 2012;
5. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 томах. Том 1 : Історія держави і права України. – Київ, 2016.
6. Див. докладніше: Здіорук О. І. Літопис УПА: час, події, джерела (Джерелознавча достовірність та інформаційна цінність багатотомного видання “Літопис УПА”. – Київ : Ін-т історії України НАНУ, НІСД, 2000. – С. 123-138;
7. Здіорук С. І., Гриневич Л. В., Здіорук О. І. Показчик публікацій про діяльність ОУН та УПА (1945–1998 рр.) / С. І. Здіорук, Л. В. Гриневич, О. І. Здіорук. – Київ : Ін-т історії України НАНУ, НІСД. – 1999. – 173 с.

В. Б. Євтух,
доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
Заслужений діяч науки і техніки України,
декан факультету соціально-економічної освіти та управління
НПУ імені М. П. Драгоманова

ФЕНОМЕН ПОЛІЕТНІЧНОСТІ У СУСПІЛЬНОМУ РОЗВИТКУ ПОПЕРЕДНІ ЗАВВАГИ*

Сьогодні можемо константувати, що не зважаючи на поширеність феномену “поліетнічність” і значну наукову зацікавленість проблемами етнічності дослідниками, перелік праць, присвячених аналізу конструкту поліетнічності, не такий вражаючий – він, на мою думку, не співвимірний з практичним смисловим та науково-дослідницьким навантаженням явища. Процес акумуляції знань про поліетнічність, який розпочався із середини 1980-х років, особливо пришвидшився на рубежі ХХ-го – ХХІ-го століть. Цьому, зокрема, сприяє поява значної кількості наукових досліджень, особливо у північноамериканських країнах, на частину з яких я подаю посилання у цій роботі, та активізації діяльності дослідницьких та

---

* Частково опубліковано в :
Євтух В. Поліетнічність як конструкт *modus vivendi* / Володимир Євтух // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2014. – № 4. – С. 133-155.

інформаційно-довідкових центрів, які концентрують свою увагу на феномені поліетнічності у контексті більш глобального явища – етнічності [4].

Щоби з'ясувати сутність цього багатогранного феномена і його роль у суспільному розвитку багатьох сучасних країн, ватро згадати, що він, дійсно, коріниться в етнічності, котра є парасольковим явищем, що покриває і вбирає у себе чимало нюансів, пов'язаних з етнічним походженням людини, особливостями її взаємодії з довколишнім світом. Зокрема, етнічність є якісною характеристикою людини чи групи людей; вона є комплексним соціокультурним феноменом: вибудовуючись на основі культурницьких елементів (традиції, звичаї, одяг і прикраси тощо), її маркерами є елементи, які: а) тим чи тим чином пов'язують її з соціальним життям (мова, поведінкові зразки, участь в акціях на захист своїх прав); б) характеризують її як саме по собі соціальне явище, зокрема, коли йдеться про вплив етнічності на соціальну стратифікацію; в) етнічність є вагомим чинником накопичення соціального і культурного капіталу [9]; етнічність через властиві їй якісні характеристики представляє собою очевидний маркер ідентичності.

У цьому контексті необхідно уточнити зміст феномена та значення терміну “поліетнічність”. Логічно звернути увагу на: 1) етимологію терміну “поліетнічність”, що відтворює зміст самого феномена; 2) можливості контекстуальної реалізації терміну та його релевантність вживання в процесі нашого викладу; 3) змістовна взаємодія між собою та іншими термінами у рамках ринку термінології.

Отже: а) слово “поліетнічність” складається із двох частин “полі” (як синонім вживається “мульти, багато”) та “етнічність”. Основне смислове навантаження лягає на другу частину слова, яке походить від грецького “ethnos”, що означає “народ”, “плем'я”. Разом ці два слова у буквальному сенсі означають багато етнічностей (етнічних груп, етнічних спільнот), які проживають разом у межах однієї і тієї ж соціальної структури (суспільство) чи то політичної структури (держава). Власне, у такій інтерпретації слово “поліетнічність” формується у термін, який відтворює реальність (соціальну, етнокультурну). З останньою обставиною пов'язані ситуації, у яких як синонім використовувалися (або, принаймні, у них вкладається тотожний чи то близький термінові “поліетнічність” зміст) такі терміни, як “мультикультурність” (“багатокультурність”), “етнічна диверсифікація”, “етнічне розмаїття”, “культурний плюралізм”, “культурне різноманіття”, “етнічний плюралізм”.

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ПОЛІЕТНІЧНОСТІ

Сучасний науково-дослідницький дискурс, у центр уваги якого перебуває феномен поліетнічності, розпочався трьома лекціями канадського історика професора Вільяма МакНейлла (William McNeill), які він у 1985 році прочитав у Торонтському університеті [22]. Нині цей дискурс охоплює широке поле проблем й до нього залучаються дослідники різних країн. Його можна розділити на два аспекти: організаційно-структурний та дослідницький. У першому випадку йдеться про заснування та діяльність центрів, проведення наукових конференцій, семінарів, симпозіумів, дискусій, організацію можливостей оприлюднення результатів досліджень (журнали, матеріали наукових заходів, видавництва); у другому – мова йде про розробку конкретних тем і оприлюднення результатів досліджень з особливим акцентом на теоретичні проблеми.

Активними учасниками цього дискурсу є кілька відомих дослідників із європейських та північноамериканських країн [7; 8; 10; 12; 14; 16; 19; 29; 30], серед основних тем досліджень котрих є такі: коріння, історія і джерела поліетнічності; поліетнічність як чинник соціального розвитку країн з різноманітним етнічним складом населення; поліетнічність і міжкультурний діалог; міжкультурна комунікація; менеджмент культурного плюралізму; мультилінгвізм у мультикультурному контексті; ризики та виклики поліетнічності; правові аспекти функціонування поліетнічності та питання державного управління.

Проблеми вивчення феномена “поліетнічність” коріняться у тих процесах, які визначають його сутність: 1) джерела формування поліетнічності та інтенсивність її поширення; 2) чинники мобільності компонентів, які формують поліетнічність; 3) фактори, котрі детермінують територіальну дистрибуцію поліетнічних ареалів, анклавів, і пов’язані з цим особливості формування етнонаціональної структури на національному, регіональному та локальному рівнях; 4) чинники, котрі визначають характер міжетнічної взаємодії (міжетнічна толерантність, діалог, конфліктогенні ситуації тощо); 5) трансформаційні впливи на динаміку поліетнічності та перспективи її функціонування в умовах транснаціонального соціального простору (соціальні мережі, віртуалізація простору, втрата силового поля міждержавних кордонів).

ДЖЕРЕЛА ПОЛІЕТНІЧНОСТІ ТА ЇХ ДИНАМІКА

У визначенні джерел поліетнічності у представників різних соціальних наук практично не спостерігається розбіжностей: вона постає у висліді існування аборигенного (корінного місцевого) населення, імміграції, завойовницьких акцій, післявоєнного розділу територій, розвитку торгівлі,

---

міжетнічних шлюбів у межах однієї територіально-адміністративної одиниці [6; 23; 25]. Я пропоную феномен поліетнічності розглядати з двох перспектив (наукових підходів): з перспективи територіально-просторового її розміщення та з перспективи індивідуальних характеристик осіб, котрі, власне, і є носіями (як однієї, так і часто-густо двох й більше) різних етнічностей. Коли мова йде про першу перспективу, то ми маємо справу з наявністю на території тієї чи тієї країни кількох етнічних спільнот, котрі опинилися тут як корінне населення, як іммігранти, або ж внаслідок територіального (після військових дій) поділу цілісних територій, завоювання територій іншими країнами, чи то сформувалися у результаті розвитку торгівлі з утворенням своєрідних анклавів етнічного бізнесу [31]. Ознаки поліетнічності у цьому випадку є: наявність етнічних ареалів, анклавів, громад, у яких зберігаються й культивуються етнічні елементи країни походження – типи поселень, організація життєдіяльності, ієрархія відносин тощо. З точки зору цієї перспективи відкривається лише частини виміру поліетнічності – її статистична репрезентація й кількісне співвідношення різних компонентів етнонаціональної структури населення тієї чи тієї поліетнічної країни. Розгляд поліетнічності із запропонованої мною нової перспективи (індивідуальних характеристик) дає можливість проникнути ще й у якісну її сутність, оскільки поліетнічність реалізується у процесі взаємодії етнофорів, котрі дуже часто є носіями не однієї, а двох, а то і більше, етнічностей. У цьому випадку ми маємо справу з тими якісними характеристиками поліетнічності, які виникають у процесі взаємодії з представниками інших етнічних спільнот у силу обставин, що склалися, скажімо, змішаних шлюбів, місцегінації, розвитку міжнародних, зокрема торгівельних, контактів. Маркерами поліетнічності на індивідуальному рівні є: змішаний колір шкіри; форма обличчя, яка вбирає у себе риси, притаманні кільком расам чи етнічностям; володінням кількома мовами; культурні характеристики, властиві кільком етнічностям; поліваріантна етнічна самоідентифікація; поліорієнтована етнічна поведінка тощо. Поліетнічність розпізнається там (за винятком її очевидних маркерів, наприклад, трансформований колір шкіри чи обличчя), де відбувається взаємодія кількох етнічностей – у просторах спілкування: вулиці, ринки, житлові квартали (будинки), транспорт, робочі місця, навчальні заклади, молодіжні центри, спортивні клуби, центри соціального і культурного дозвілля тощо. З точки зору цього виміру поліетнічності вона є виявом “здатності і готовності індивідуумів ідентифікувати себе з різними етнічностями і різними ідентичностями” [6, с. 3479].

Ведучи мову про джерела і поширення поліетнічності (особливо, коли виникає бажання прослідкувати їх історичну траєкторію), варто звертатися до

праць вже згадуваного канадського і американського історика Вільяма МкНейлла (William McNeill), передусім, до його роботи “Поліетнічність і національна єдність у світовій історії” [22]. Зважаючи на знаковість цієї праці для дослідження поліетнічності, зверну увагу на кілька моментів: “поліетнічність є нормальним явищем у цивілізованих суспільствах (з чим не можна не погодитися), у той час як ідеал етнічно однорідної держави в історії був винятком і рідко зустрічався у практиці”; появу поліетнічності викликали такі обставини: підкорення одних племен (народів) іншими і включення їх у суспільні відносини своїх громад; поширення хвороб, особливо у містах, і зменшення населення у результаті його вимирання, вимагало його заміщення, що відбувалося за рахунок сільського населення, або ж з інших етнічних територій; сприяння формування етнічних анклавів з метою стимулювання розвитку торгівлі; період згуртування окремих етнічних спільнот на основі ідеї самовизначення і утворення національних держав змінився періодом “розмивання” етнічної єдності унаслідок припливу до північноамериканських та європейських країн вихідців із інших частин світу. Власне, країни все більшою мірою ставали поліетнічними. Вступаючи у дискусію з приводу поліетнічності, американський фахівець Джон Тентон (John Tenton) підкреслив: “Канадський і американський досвід дають приклад Північній Америці як потрібно звикати до того, щоб жити пліч-о-пліч з людьми різного етнічного походження. Європейці лише починають поглядати через Атлантику; однак ця ситуація стає предметом публічної політики стосовно етнічних меншин, прийде час, коли цим доведеться займатися практично” [26]. Тут увага акцентується на імміграції, котра для Сполучених Штатів Америки і Канади кілька століть поспіль була джерелом поповнення їх населення та формування феномену поліетнічності, а, починаючи з 1960-х років, вона відіграє суттєву роль у суспільному розвитку і європейських країн. Сьогодні ніхто не сумнівається у тому, що імміграція є головним джерелом поліетнічності. За даними Департаменту економічного і соціального розвитку ООН (2017 р.), міграційна палітра світу мала такий вигляд: нині 258 мільйони людей (3,4% усього населення світу) живуть поза межами своїх країн [28].

Аналізуючи динаміку поліетнічності важливо тримати у полі зору чинники мобільності компонентів, які її формують. У науковій літературі сьогодні дискутуються кілька основних чинників мобільності складових поліетнічності, серед них: 1) потреба високо розвинутих країн у робочій силі, зазвичай малокваліфікованій, не високооплачуваній, для виконання робіт, що не є престижними для місцевого населення; 2) надлишок робочої сили у багатьох країнах з мало розвинутими технологіями і економікою; 3) зростаючі потреби високотехнологічних галузей виробництва у певній

кількості висококваліфікованих працівників, які не можуть бути задоволеними наявними робочими ресурсами (наприклад, потреба у великій кількості фахівців комп'ютерних технологій у європейських країнах); 4) прагнення до об'єднання етнічних сімей; 5) політичні переслідування та репресії у країнах етнічного походження; 6) вимушена міграція унаслідок воєнних дій, екологічних катастроф і змін клімату.

У визначенні ролі феномена поліетнічності у тій чи тій країні важливо враховувати фактори, котрі визначають територіальну дистрибуцію поліетнічних ареалів, анклавів, і пов'язані з цим особливостей динаміки етнонаціональної структури на національному, регіональному та локальному рівнях. Із історії відомо, що ареали із змішаним за походженням населенням формувалися переважно у результаті поселення новоприбулих (зазвичай, зовнішніх мігрантів; рідше переміщення внутрішніх мігрантів). До речі, така тенденція утвердилася більшою мірою, починаючи з ХХ-го століття, коли вже практично не було вільних територій у країнах імміграції. До того часу, і в європейських, і у північноамериканських країнах іммігранти мали змогу поселятися відокремлено від інших етнічностей й утворювати свої етнічні анклави. Прикладами цього стали, скажімо, китайські квартали ("чайна-тауни") у Нью Йорку та Сан Франціско, італійське село у Нью Йорку, ареали поселення вихідців із українських земель у Нью Йорку та Дітроїті ("українські ділянки").

На сьогоднішній день ситуація змінюється, особливо у європейських країнах. У Сполучених Штатах, наприклад, межі згаданих етнічних анклавів залишаються помітними (очевидними), але самі вони все частіше стають поліетнічними, якщо не у результаті переселення сюди вихідців із інших етнічних спільнот з метою постійного проживання, то, принаймні, інтенсивного їх відвідування з туристичною метою та з метою придбання товарів щоденного вжитку, значною мірою етнічно маркованої продукції, участі у етнічних заходах, як от фестивалі, виставки народного мистецтва тощо. У європейських країнах ситуація з поселенням іммігрантів значно відрізняється від ситуації у північноамериканських країнах, що, безумовно, відбивається і на характері поліетнічності: 1) тут, зазвичай, не фіксується значних ареалів автохтонного населення, яке своїми етнокультурними характеристиками відрізняється від основної більшості того ж таки автохтонного населення, як це має місце у тій же Канаді чи то США (йдеться про туземне, аборигенне населення); 2) у європейських країнах практично з інтенсифікацією переселення сюди вихідців із арабських, африканських (з середини 1960-х років), а пізніше із територій колишніх Югославії та Радянського Союзу, утворювалися поліетнічні квартали, оскільки новоприбулі селилися там, де вже проживали вихідці із інших країн.

Прикладами таких є околиці міст Відня (Австрія) та Кельна (Німеччина). За таких умов ми можемо вести мову про превалювання іншого виміру поліетнічності, яка виявляється у процесі взаємодії як мешканців змішаних кварталів, так і останніх й місцевого населення (під цим терміном пропоную розуміти населення, яке не проживає у цих кварталах, але у силу різного роду обставин – спорадичних відвідин, виробничої необхідності, участі у акціях, які здійснюються у кварталах – спілкується з їх мешканцями).

Прагнучи визначитися з впливом фактора поліетнічності, передусім з характером дистрибуції, на динаміку етнонаціональної структури населення на різних рівнях (національний, регіональний, локальний), варто зазначити, що на сучасному етапі найбільш помітно ця динаміка прослідковується у великих містах. Така ситуація зрозуміла, оскільки новітні переселенці спрямовуються туди, де можна знайти певне заняття, роботу й забезпечити себе, принаймні, на перших порах свого перебування у країні входу мінімальними засобами для налагодження життєдіяльності.

МІЖЕТНІЧНА ВЗАЄМОДІЯ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПОЛІЕТНІЧНИХ КРАЇН

У зарубіжній, а останнім часом і в українській фаховій літературі, дискутується питання про впливи поліетнічності на суспільний розвиток країн, у яких проживають вихідці з різних країн та різноетнічні спільноти місцевого населення, передусім у контексті їх взаємодії. У цій дискусії фіксується два підходи: 1) поліетнічність, зокрема наявність іммігрантської робочої сили, сприяє розвитку країни й мобілізує формування атмосфери толерантних відносин у суспільстві; 2) поліетнічність є джерелом викликів у суспільному розвитку, вона породжує напругу й приводить до конфліктів на міжетнічному (міжнаціональному) ґрунті. Переважаючим у цій дискусії є перший підхід, який підкреслює той момент, що поліетнічність збагачує соціальний і культурний капітал у результаті економічної і етнокультурної діяльності етнічних груп всередині країни проживання й зміцнення зв'язків між країнами походження і країнами проживання. Про це зокрема свідчать опитування експертів, які проводилися у процесі виконання спільного українсько-латвійського проекту “Іммігранти у суспільстві: виклики для освіти” (2016–2018 рр.) [1]. Однак у зв'язку з критичним осмисленням теоретичних засад асиміляції іншоетнічного населення у країнах їх проживання (скажімо, концепція “плавильного казана” у США, мультикультуралізм у європейських країнах) увага акцентується і на негативних виявах поліетнічності. Тут наголошується на тому, що, скажімо, іммігранти, які є сьогодні головним джерелом поліетнічності, подеколи виступають інструментом напруги і конфліктів між етнофорами та етнічними спільнотами, особливо за умов погіршення економічної ситуації та

загострення відносин між країнами входу й виходу іммігрантів [11]. Дійсно, за згаданих вище обставин поділ по етнічній лінії у поліетнічному суспільстві стає більш очевидним унаслідок змагань за економічні, соціальні й політичні ніші у суспільному розвитку країн. Ці змагання супроводжуються поширенням негативних етнічних стереотипів й поглибленням інтолерантності у стосунках між носіями різних етнокультурних традицій і уподобань. Нерідко кульмінацією такої ситуації стають конфлікти, особливо, коли мова йде про територіальні претензії чи то про прагнення певної частки тих чи тих етнофорів до сепаратизму, або ж об'єднання (приєднання) до інших етнополітичних організацій на основі певної етнічної спорідненості.

Ведучи мову про вплив поліетнічності на перебіг суспільного розвитку, варто брати до уваги чинники, котрі визначають сам характер міжетнічної взаємодії. У цьому контексті чи не найважливішим є усвідомлення стану сприйняття “інакшості” у суспільстві й оцінка ролі у впливові на його формування різноманітних факторів [13]. Такими є: рівень участі “інших” у формуванні складу населення у минулому й на сьогоdnішньому етапові; державна, регіональна й місцева політика (позиція) щодо існуючих компонентів структури населення та тих, що нещодавно прибули і прибувають на проживання у країні; можливості соціальної і культурної мобільності етнічно диверсифікованих новоприбулих; якість довкілля для формування міжетнічної толерантності тощо.

Шлях до глибинного розуміння та сприйняття етнокультурної “інакшості” лежить через визначення соціальної дистанційованості із застосуванням шкали Богардуса у стосунках між представниками різних етнічних спільнот. Остання дає можливість визначити параметри проксими [20] – найбільш комфортної відстані (соціальної, етнокультурної, етнопсихологічної) для спілкування (взаємодії) вихідців із різних країн і представників різних етнічностей у межах одного етносоціального чи етнополітичного організму. Аналіз даних моніторингу соціальних змін “Українське суспільство” дає можливість робити висновок про те, що в Україні динаміка рівня соціальної дистанційованості (1992–2016 рр.) була досить стабільною і сприятливою для налагодження толерантних стосунків між представниками різних етнічностей. Для зафіксованих у Моніторингу 17 етнічних спільнот (2016 р.) вона складала 2,3 – 6,2 бали: для українців – 2,3, для українці, які проживають в інших країнах, – 2,9, для білорусів – 4,0, для поляків – 4,4, для кримських татар – 4,5, для грузинів – 4,6, для німців – 4,6, для росіян – 4,6, для євреїв – 4,7, для американців – 4,8, для молдован – 4,9, для угорців – 4,9, для румунів – 5,1, для турків – 5,3, для арабів – 5,7, для циган – 5,9, для чеченців – 6,2 [5, с. 467-475].

Можна погодитися з поширеним твердженнями, що більш позитивним наставленням до сприйняття етнокультурної “інакшості” спостерігається у тих країнах, де представники різних країн і культур мають тривалу історію співжиття, а їх соціетальна інтеграція й участь у політико-громадському житті мають усталені стійкі традиції, що дозволяє їм користуватися усіма правами громадян країни проживання [15].

У дилемі “поліетнічність - це виклик суспільству чи благо для нього” важливу роль відіграє політика держав та адміністрування місцевих влад. Оглядаючи і те й інше у північноамериканських та європейських країнах, можна зробити кілька висновків: 1) імміграційна політика поліетнічних держав (на ній я наголошую особливо, тому що іммігранти впродовж тривалого часу залишаються основним джерелом формування поліетнічності) в основному відзначалась стабільністю і вона сприяла в’їзду іммігрантів у свої країни. Щоправда, час від часу ті ж Сполучені Штати, Канада вдавалися до рестрикціоністських заходів у формуванні імміграційної політики, вводили квотну та бальну системи для відбору іммігрантів, формулювали циркуляри (Канада), які застерігали від контактів з етнічними батьківщинами; більш вимогливою в останні роки стала імміграційна політика європейських країн. Разом з тим урядами цих країн робилося і робиться чимало для інтеграції вихідців з інших країн у суспільство проживання. Тут можна згадати програми “позитивних дій”, за якими надавалися пільги для соціальної мобільності іноетнічного населення (США, Канада); впровадження програм білінгвізму в американських школах, активності збереження етнічної спадщини у Канаді; локальні програми, наприклад у Відні, які стимулюють розвиток етнічного бізнесу.

Позитивне налаштування (зокрема і через політику) до громадян і негромадян іншоетнічного походження я трактую як позитив для існування та перспектив розвитку поліетнічності. У посиленні цієї тенденції важливу роль має відіграти етнополітичний менеджмент [2, с. 204-205; 17, с. 258]. Однією з найважливіших дилем у ньому є віднайдення оптимального співвідношення практикування мультикультурницьких та інтеграціоністських концепцій у повсякденному житті поліетнічних суспільств. Прикладом у цьому контексті може бути Австралія, де “інтеграція” розглядається як ідеологія політики поселення іммігрантів в Австралії. Австралійське інтеграціоністське майбутнє чітко робить акцент на курс, у якому “визнання культурного розмаїття підпорядковується пріоритетам соціальної єдності” [18]. Варто наголосити, що як соціокультурне явище мультикультуралізм не зникає, він є однією з характерних ознак сучасних суспільств. Власне, йдеться про те, що його зміст і сприйняття змінюється з плином часу і під тиском обставин.

Приклади адекватних підходів до оцінки мультикультуралізму як складової поліетнічності подає низка країн [27]. Згідно з Індексом для виміру ефективності політики багатокультурності щодо іммігрантів пропонується використовувати вісім показників, щодо національних меншин – шість, щодо туземного (аборигенного) населення – дев'ять. Це дає можливість вибудувати професійну матрицю реального стану функціонування мультикультуралізму та визначення чинників, котрі впливають на його роль у суспільному розвитку різних країн. Серед таких останнім часом великої ваги набирає функціонування етнічно маркованих соціальних мереж, під впливом чого формується нове середовище функціонування поліетнічності, що в свою чергу веде до переформатування соціального простору, котрий все більшою мірою стає транснаціональним [3].

Дослідники підкреслюють, що в сучасних умовах іммігранти, котрі, як наголошувалося вище, є основним джерелом поліетнічності, все частіше стають активними суб'єктами процесів як у країні поселення, так і у країні походження. Вони не розривають зв'язків зі своїми батьківщинами; більше того, вони постійно їх підтримують і урізноманітнюють форми контактів з країнами виходу. Таким чином вони творять транснаціональний соціальний простір, у якому формуються своєрідні ідентичності, що вбирають у себе риси як країни входу, так і країни виходу [21]. Однією з найбільш очевидних характерних рис у цьому контексті стає підтримка етнічності у країні проживання через інтернет-технології. Скажімо, сьогодні не обов'язково мешкати у певному китайському ареалі, щоби виробляти і збувати етнічно марковану продукцію, на яку є попит на американському ринку. Її (ще і у більшому асортименті) можна замовити через інтернет. До речі, таке вже тривалий час практикується в етнічному бізнесові [24]. Переміщення поліетнічності у соціальні мережі й у поле інтернет-технологій зумовлюватиме, на мою думку, її глобалізацію.

ВИСНОВКИ

Аналіз найбільш суттєвих аспектів феномена поліетнічності та його ролі у суспільному розвитку багатьох країн сучасного світу дає підстави зробити кілька висновків: 1) на сьогоднішній день поліетнічність – це даність, яка склалася унаслідок історичного розвитку у великій кількості регіонів світу, передусім, пов'язаного з переміщенням вихідців із різних народів до певного (обраного) місця проживання поза межами своєї країни; 2) необхідність налагодження життєдіяльності на новому місці змушує новоприбулих взаємодіяти з собі подібними та локальним (аборигенним, туземним) населенням і тими, хто оселився тут раніше; 3) взаємодія вимагає взаємної адаптації (“пристосування”) до норм поведінки і цінностей один одного, що веде до гібридизації етнічних ідентичностей; 4) за нових умов

комунікацій трансформується зміст зв'язків з країною походження, котрі залишаються вагомим чинником збереження своєї етнічності в умовах іншоетнічного довкілля однак набирають відмінних від попередніх періодів форм (йдеться, зокрема, про формування транснаціональних спільнот); 5) сучасні комунікаційні технології, раціональні менеджерські дії владних структур, інтереси бізнесових кіл приймаючих суспільств, активності громадських рухів дозволяють спрямовувати міграційні процеси та міжетнічну взаємодію, конструюючи атмосферу поліетнічності таким чином, що на сьогоднішній день поліетнічність все більшою мірою перетворюється на соціокультурний конструкт, який, вочевидь, закликаний відігравати важливу роль в етнічно диверсифікованих суспільствах – соціальної згуртованості й цілісності етнополітичних організацій.

Література:

1. Емпіричний аналіз проблеми інтеграції іммігрантів в українське суспільство. За результатами експертного опитування (2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: evaluation.com.ua
2. *Євтух Володимир*. Етнічність: енциклопедичний довідник / Володимир Євтух. – Київ : Фенікс, 2012. – 396 с.
3. *Євтух Володимир*. Етнічність у транснаціональному соціальному просторі: дизайн дослідницького проекту / Володимир Євтух // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2013. – № 1. – С. 3-26.
4. *Євтух Володимир*. Центри етнічної проблематики : довідник / Володимир Євтух. – Київ : ТОВ “НВП “Інтерсервіс”, 2014. – 253 с.
5. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 3 (17). – Київ : Інститут соціології НАН України, 2016. – 546 с.
6. *Arabandi Bhavani*. Polyethnicity / Bhavani Arabandi // George Ritzer (ed.). Blackwell Encyclopedia of Sociology. – Malden, Oxford, Victoria: Blackwell Publishing, 2007. – XCIII + 5658 p.
7. Ballard Roger. Polyethnic Britain: A Comparative and Historical Perspective [Electronic Resource] / Roger Ballard. – Mode of access: <http://archive.ub.uni-heidelberg.de/savifadok/285/1/britain.pdf>
8. Bang Peter. Imperial Ecumene and Polyethnicity [Electronic Resource] / Peter Fibiger Bang // The Oxford Handbook of Roman Studies, 2012. – Mode of access: <http://oxfordindex.oup.com/view/10.1093/oxfordhd/9780199211524.013.0043>
9. *Bourdieu Pierre*. The Forms of Capital / Pierre Bourdieu // J. E. Richardson (ed.). Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. – New York : Greenwood, 1986. – P. 241-258.
10. *Brie Mircea*. Ethnicity, Confession and Intercultural Dialogue in the European Border Space / Mircea Brie // Ethnicity, Confession and Intercultural Dialogue at the European Union's East Border | Mircea Brie, Ioan Horga, Sorin Şipoş, eds. – Debrecen/Oradea: University of Oradea, Romania, 2011. – P. 11-18.
11. *Brimelow Peter*. Does the Nation-State Exist? [Electronic Resource] / Peter Brimelow. – Mode of access : http://users.utu.fi/freder/dervinhandtsc0304/article_280.shtml
12. *Chalifoux Jean-Jacques*. State and Polyethnicity: Between Volksgeist and Social Contract / Jean-Jacques Chalifoux // Reviews in Anthropology. – 1992. – Vol. 20. – Issue 4. – P. 265-273.

-
13. *Dervin Fred*. Cultural Identity, Representation and Othering [Electronic Resource / Fred Dervin. – Mode of access: <http://users.utu.fi/freder/dervinhandbookcorrect.pdf>
  14. *Dyczewski Leon*. The New Structure of the Intensification of the Cultures' Mobility / Leon Dyczewski // *Politeja. Jagiellonian Cultural Studies* 1. – 2012. – № 2/1 (20/1). – P. 39-47.
  15. ESS8-2016 Data Download [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://www.europeansocialsurvey.org/download.html?r=8>
  16. Extra Guus, Yağmur Kutlay (eds.). *Urban Multilingualism in Europe. Immigrant Minority Languages at Home and School* / Guus Extra, Kutlay Yağmur (eds.). – Bristol : Multilingual Matters, 2004. – 428 p.
  17. Hasmath Reza. *Managing Ethnic Diversity: Meanings and Practices from an International Perspective*. – Burlington, VT and Surrey, UK: Ashgate (Routledge), 2011. – 258 p.
  18. Jakubowicz Andrew. The Risk of Diversity: The Meaning of Integration in Australian Political Culture [Electronic Resource] / Andrew Jakubowicz. – Mode of access: http://andrewjakubowicz.com/publications/integrationfutures_risk/
  19. Jones Siân. *The Archeology of Ethnicity. Constructing Identities in the Past and Present* / Siân Jones. – The Taylor & Francis e-Library, 2003. – 195 p.
  20. Kopytowska Monika. Proximizing the Other: Radical Discourses Online / Monika Kopytowska // *Political Linguistics III. Book of Abstracts*. Warsaw, 8-10 May, 2014 | Edited by Monika Kopytowska & Łukasz Kumięga. –University of Łódź, University of Warsaw in Cooperation with University of Nottingham, 2014. – 96 p.
  21. Levitt Peggy. *Towards an Understanding of Transnational Community Forms and Their Impact on Immigrant Incorporation*. 1999. [Electronic Resource] / Peggy Levitt. – Mode of access : https://migration.ucdavis.edu/rs/more.php?id=47_0_3_0
  22. McNeill William H. *Polyethnicity and National Unity in World History* / William McNeill. – Toronto: University of Toronto Press, 1985. – 85 p.
  23. Polyethnicity. [Electronic Resource] / From Wikipedia, the Free Encyclopedia. – Mode of access: <http://en.wikipedia.org/wiki/Polyethnicity>
  24. Ram Monder. *Understanding and Supporting Ethnic Minority Businesses: Some Considerations on the UK Situation // Reconciling Migrant's Well-Being with the Public Interest. Welfare State, Firms and Citizenship in Transition. Trends in Social Cohesion, No 19*. – Strasbourg : Council of Europe, 2008. – 336 p.
  25. Russel Jesse. *Polyethnicity* / Jesse Russel, Ronald Cohn. – Book on Demand Ltd., 2013. – 146 p.
  26. Tanton John. An Historian Looks at Polyethnicity [Electronic Resource] / John Tanton. – Mode of access : http://www.thesocialcontract.com/artman2/publish/tsc0304/article_...
  27. The Multicultural Policy Index [Electronic Resource]. – Mode of access: <https://www.universityresearch.ca/projects/find-projects/multiculturalism-policy-index/>
  28. United Nations. (2017). *Population facts. December 2017* [Electronic Resource]. – Mode of access: http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/popfacts/PopFacts_2017-5.pdf
  29. *Westin Charles* (ed.) *Identity Processes and Dynamics in Multi-Ethnic Europe (IMISCOE Research)* / Charles Westin. – Amsterdam: Amsterdam University Press, 2014. – 382 p.
  30. *Yevtukh Volodymyr*. Intercultural Dialogue: Efficient Construct of the Integretive Development of Polyethnic Societies / Volodymyr Yevtukh // *Politeja. Jagiellonian Cultural Studies* 1. – 2012. – № 2/1 (20/1). – P. 111-131.
  31. *Yevtukh Volodymyr*. Polyethnicity. *The Willey Blackwell Encyclopedia of Race, Ethnicity and Nationalism*. 1-3. – Oxford, 2015 [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.002/9781118663202.wberen579/full>